

May 2015 subject reports

DUTCH A: LITERATURE

Overall grade boundaries

Higher level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 16	17 - 30	31 - 43	44 - 57	58 - 71	72 - 82	83 - 100

Standard level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 17	18 - 31	32 - 44	45 - 57	58 - 67	68 - 79	80 - 100

Higher level internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 5	6 - 10	11 - 13	14 - 17	18 - 21	22 - 25	26 - 30

Reikwijdte en geschiktheid van het geleverde werk

Het commentaargedeele van het mondelinge examen omvatte een rijke selectie aan geschikte gedichten, die over het algemeen adequaat tot (soms zeer) goed werden geanalyseerd, geïnterpreteerd en geëvalueerd. Slechts bij een school ontbraken de twee vragen die bijgeleverd hadden moeten worden - wat een hoorbaar nadeel was voor de kandidaten. De gekozen gedichten waren zonder uitzondering van een geschikte lengte en moeilijkheidsgraad. Verreweg de meeste vragen waren uitermate geschikt en relevant. Wat opviel, was dat van

sommige instituten de kandidaten al na vier, vijf minuten te hebben gesproken niet meer wisten wat ze verder nog over het gedicht konden zeggen, waarna de docent vragen begon te stellen.

De kwaliteit van de discussies liep meer uiteen dan die van het commentaargedeeelte. Sommige kandidaten wekten de indruk dat ze voor het werk waarover hen werd gevraagd behoorlijk diep in hun herinnering moesten graven. Het leeuwendeel der kandidaten bleek echter terdege voorbereid en wist zinnige antwoorden te geven op de gestelde vragen - die over het algemeen relevant waren en de kandidaten in staat stelden hun begrip en kennis van het betreffende werk goed voor het voetlicht te brengen.

Prestaties van de kandidaten per criterium

Over het algemeen bleken kandidaten goed voorbereid op een inhoudelijke analyse en interpretatie van het gedicht dat ze kregen toegewezen. Waar het ging om literaire vormkenmerken als beeldspraak, stijlfiguren, metrum, rijm, versbouw werden veel elementen wel opgemerkt, maar niet noodzakelijk als relevant voor de interpretatie gepresenteerd. Opmerkelijk weinig kandidaten refereerden aan bestaande opvattingen over de dichters die ze hadden bestudeerd, terwijl bijvoorbeeld een verdediging van Vasalis' gedichten tegen de opvatting dat ze nogal zoetelijk zouden zijn een betreffend commentaar aan diepte had kunnen laten winnen.

Voor veel kandidaten bleek het lastig onder woorden te brengen hoe de dichter zich verhoudt tot zijn gedicht. Uit sommige commentaren werd niet duidelijk dat de kandidaat zich ervan bewust was dat elk aspect van het gedicht berust op een doelbewuste keuze van de dichter en dat veel van die keuzen erop gericht zijn een bepaald effect te bewerkstelligen. In enkele commentaren werd zelfs nagenoeg voorbijgegaan aan de rol van de dichter; als ware het gedicht letterlijk een gevonden voorwerp.

Verreweg de meeste kandidaten bespraken zowel de inhoud als de vorm van het gedicht en slaagden er redelijk in beide met elkaar in verband te brengen. Een logische, weldoordachte volgorde van de besproken aspecten was slechts in enkele gevallen te bespeuren. Opmerkelijk weinig kandidaten durfden het aan hun commentaar met bijvoorbeeld een gewaagde interpretatie te beginnen om die in het middenstuk van hun mondeling uiteen te zetten. Sommige kandidaten leidden hun mondeling wel goed in, al neigden sommigen tot een wat schoolse opsomming van aspecten die men aan de orde zou gaan stellen. Ten overvloede: informatie over de dichter, de bundel waarin het gedicht verscheen, de tijd waarin die bundel verscheen (zowel historisch als literair-historisch), de receptie van dat werk (waar relevant in de tijd van verschijnen en sindsdien) kan mits beknopt en relevant uitstekend dienen als inleiding, zeker wanneer hierdoor het verloop van het commentaar aan diepte en betekenis wint. Heel zelden kwam een kandidaat in de conclusie terug op iets wat in de inleiding gezegd was, terwijl dit in een goed opgebouwd commentaar op HL eerder regel dan uitzondering zou moeten zijn.

Op Criterium D werd door de meeste kandidaten zeer goed gescoord; de kennis en het begrip van het bevraagde werk was in verreweg de meeste gevallen in orde.

Op een enkele uitzondering na waren de gestelde vragen wel doordacht en relevant en grepen de kandidaten de mogelijkheid aan in de beantwoording ervan hun kennis en begrip van de besproken tekst te etaleren.

Van verreweg de meeste kandidaten was het taalgebruik adequaat en passend voor een mondeling examen als dit. Er was over het algemeen geen merkbaar onderscheid te bespeuren tussen het taalgebruik van kandidaten die in Nederland of Vlaanderen naar school gingen en dat van hen in anderstalige landen.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Kandidaten die na voorbereiding niet zelfstandig tien minuten over een gedicht kunnen spreken, hebben waarschijnlijk behoefte aan duidelijker instructies over de manier waarop ze hun mondelinge examen kunnen structureren en over de vaardigheden die van hen op HL verwacht worden. Zij zouden er bijvoorbeeld bij gebaat zijn te begrijpen hoe de Criteria A, B en C met elkaar samenhangen: uit een goed gestructureerd commentaar blijken zowel kennis en begrip van het gedicht als waardering voor de keuzen die de dichter heeft gemaakt.

Wat het discussiegedeelte betreft, is het de docenten aan te bevelen een bepaalde tekst voor te bereiden zonder de kandidaat tevoren te zeggen welke tekst dat is. Het willekeurig kiezen na het commentaargedeelte door bijvoorbeeld een envelop te laten trekken, houdt het mondeling onnodig op en onderbreekt vaak de 'flow' van het gesprek.

Standard level internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 4	5 - 8	9 - 12	13 - 16	17 - 19	20 - 23	24 - 30

Reikwijdte en geschiktheid van het geleverde werk

Prestaties van de kandidaten per criterium

De kandidaten lieten voldoende tot goede kennis en begrip van het werk zien. De meesten konden het fragment of het gedicht plaatsen in de juiste context, waarbij zij de betekenis ervan voor het werk als geheel (kort) duidelijk konden maken en zij begrip en interpretatie op voldoende tot goede wijze aantoonden. Enkele kandidaten leverden commentaren af van voorbeeldige kwaliteit.

De interpretatie van het fragment of gedicht was over het geheel genomen valide en de meeste kandidaten gaven (persoonlijke) reacties die zij ondersteunden met relevante en accurate verwijzingen naar de gekregen tekst, vaak in samenhang met vorm- of taalaspecten. De

fundering van de interpretatie kon soms nog wat sterker; regelmatig bleek ook het integreren van verwijzingen moeilijk, waardoor de observaties meer beweringen bleven dan ondersteunde argumenten.

'Appreciation of the writer's choices' bleek voor de meeste leerlingen nog steeds een lastig criterium om een hoge score in te bereiken. De meeste leerlingen behaalden hier een 'adequaat' resultaat. Vaak ontbrak bij de kandidaten de juiste precisie en terminologie. Zij spraken bijvoorbeeld over 'de verteller' zonder (ook) het juiste vertelperspectief te benoemen en het effect van deze keuze van de schrijver toe te lichten; over 'rijm' zonder soort aanduiding en zonder effect of betekenis. Ook auditieve eigenschappen van 'klank' als betekenisgenererend element werden bij poëzie nog al eens over het hoofd gezien. 'Motief' en 'thema' als termen misten soms, waar er gesproken werd over "Het fragment gaat over...". Niet alleen ontbrak er in dit soort gevallen zo de juiste waardering, maar ook bij 'Language' was het taalgebruik dan minder exact of gepast ('appropriate').

De trits bewering, illustratie en analyse van het effect van de besproken aspecten en hoe deze betekenis creëren of versterken lichtten het commentaar naar een hoger niveau. Regelmatig bleven kandidaten te veel steken in het 'wat' en toonden te weinig aandacht voor en kennis van het 'hoe'. Kennis van de (sub-)genres en de conventies daarbinnen is hierbij noodzakelijk, echter wel gericht op het gekregen fragment of gedicht, niet in algemene zin (zoals het opsommen van algemene kenmerken van een sonnet bijvoorbeeld). Specifieke richt- en vervolgvragen kunnen de onderwezen kandidaten op weg helpen bij het effectief en juist reageren op de keuzes van de schrijver; voor de self-taught kandidaten is het goed fileren van de opgegeven onderzoeksvragen iets wat zij van tevoren kunnen voorbereiden bij hun fragment.

Woordkeus en woordpatronen, toon en register, ketens van beeldspraak – alle middelen die betekenis kunnen versterken en verdiepen – verdienen in proza en poëzie wat meer aandacht, zeker in verhouding tot het bij poëzie soms uitbundig, maar soms ook oppervlakkig besproken aspect 'rijm'.

Het taalgebruik was over het algemeen niet slecht, al slopen er vaak anglicismen of foute voorzetsels in en misten regelmatig de juiste termen. De betere leerlingen toonden een afwisselend, verzorgd en gepast taalgebruik voor het bespreken van literatuur. Bij de self-taught kandidaten was er soms veel interferentie van het Engels, of was er sprake van gebrekkige 'vertalingen' ('apparaten van de schrijver' bijvoorbeeld). Het dient aanbeveling lijsten met veel gebruikte de/het-woorden aan te leggen.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Meer aandacht voor:

- het beknopt en effectief plaatsen van fragmenten en gedichten
- het effectief structureren van het middenstuk
- het goed integreren van verwijzingen en citaten in het middenstuk van het commentaar
- het vermijden van beweringen zonder bewijs
- kennis van de literaire middelen en de juiste terminologie

- het oefenen aan de hand van fragmenten/gedichten met het waarderen van de door de schrijver gebruikte middelen, gericht op het genereren van betekenis in de context van de tekst
- het gebruik van signaalwoorden, verbindingswoorden en (kritisch) vocabulaire.

Higher level Written Assignment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 20	21 - 25

Reikwijdte en geschiktheid van het geleverde werk

Gezien het beperkte aantal kandidaten per school was moeilijk te bepalen in hoeverre door de docenten was aangestuurd op de behandeling van slechts een of twee van de beschikbare titels. Hoewel de meeste kandidaten een min of meer originele titel hadden bedacht, slaagden velen er niet in de relevantie van hun titel of onderzoeksvraag helder uiteen te zetten in hun inleiding. Veel opdrachten begonnen met een analyse zonder eerst te expliciteren wat de focus van de analyse zou zijn. Verschillende conclusies sloten slecht aan op de voorafgaande analyse - in enkele gevallen zelfs nauwelijks op de titel of onderzoeksvraag.

Zwakkere opdrachten begonnen vaak met een aanname van de intenties van de auteur, die mogelijk waren opgedaan tijdens de interactieve mondelingen. In plaats van uit te gaan van een dergelijke aanname zouden deze essays aan kracht hebben gewonnen indien de mogelijke intenties van de auteur waren onderzocht en de bevindingen in de conclusie terecht waren gekomen in plaats van in de inleiding.

Prestaties van de kandidaten per criterium

Hoewel de richtlijnen voor het reflectieve statement zijn toegelicht in de curriculumgids, voldeden lang niet alle kandidaten overtuigend aan Criterium A. Sommige kandidaten hadden in plaats van een reflectief statement een 'rationale' geschreven, wat niet voor deze opdracht verlangd wordt. Afgaand op de reflectieve statements die wel volgens de richtlijnen waren geschreven bleken veel kandidaten moeite te hebben met de kwestie wat onder culturele en contextuele elementen verstaan kan worden, al maakten verreweg de meeste kandidaten duidelijk dat hun begrip van de teksten wel degelijk was gegroeid dankzij de discussies.

Uit de opdrachten bleek over het algemeen dat kennis en begrip van de gelezen teksten adequaat tot (zeer) goed waren; feitelijke uitgliders waren zeldzaam. Hoewel Criteria B en C in elkaars verlengde liggen, zij hier opgemerkt dat onder Criterium B niet alleen de 'inhoud' van het werk wordt gerekend, maar ook kennis en begrip van formele kenmerken van het gelezen werk. Verreweg de meeste kandidaten besteedden terecht aandacht aan beide aspecten.

Voor veel kandidaten bleek Criterium C een struikelblok. Uit veel opdrachten blijkt al in een vroeg stadium dat kandidaten niet goed weten uit te drukken hoe een auteur zich verhoudt tot zijn werk. Zinnen in de trant van: "Om effect X te bereiken maakt de schrijver gebruik van taalgebruik [sic], personages en een personaal vertelperspectief" duiden erop dat de verhouding tussen bepaalde door de auteur aangewende literaire technieken (en andere keuzen die hij maakte) en effecten die deze sorteren niet goed is overdacht of begrepen.

Een minderheid van de opdrachten was consequent goed gestructureerd; vaak ontbrak een heldere inleiding en te vaak sloot de conclusie niet goed aan op de analyse in het middenstuk. Over de volgorde waarin bepaalde aspecten van de vraag werden behandeld leek vaak niet goed nagedacht; naar de samenhang tussen onderdelen was het bij veel opdrachten gissen. Criterium D hangt in dit opzicht samen met de voorgaande twee criteria: de manier waarop de lezer de ontwikkeling van een personage beoordeelt, is bijvoorbeeld niet los te zien van de houding die de verteller aanneemt ten aanzien van dat personage. De manier waarop het ene aspect na het andere wordt besproken en hoe de samenhang hiertussen wordt uitgelegd is dus zowel een kwestie van goed structureren en onderbouwen, als van kennis en begrip tonen als van de keuzen van de auteur inzien en op waarde schatten.

Wat het Taalgebruik van de kandidaten betreft, viel op dat er geen noemenswaardig niveauverschil te bespeuren was tussen kandidaten afkomstig van scholen in Nederland of Vlaanderen ten aanzien van leerlingen in anderstalige omgevingen.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Kandidaten blijken in sommige gevallen niet duidelijk te weten wat van hen verwacht wordt; ze dienen de vereisten goed te kennen en de voornoemde Criteria te begrijpen. Ze dienen in veel gevallen heel basaal te worden herinnerd aan de logische opbouw van een inleiding, een middenstuk en een slot. Kandidaten die moeite hebben met literaire analyse kunnen behoefte hebben aan meer hulp van hun docenten bij het vinden van een passende titel en een meerzijdige benadering van de vraag die zij zich stellen. Voor de hand liggende onderwerpen als 'het belang van de geschiedenis in Art Spiegelmans *Maus*' of 'de rol van geuren in Patrick Süskinds *Parfum*' zullen zeker in de handen van deze kandidaten niet leiden tot nieuwe inzichten en dragen het risico in zich dat ze niet aan de minimale verwachtingen bij dergelijke onderwerpen voldoen.

Het is kandidaten lang niet altijd duidelijk wat ze wel en wat ze niet moeten expliciteren. Letterlijk uitleggen wat wordt bedoeld in een aangehaald citaat is overbodig; de manier waarop kandidaten tot een conclusie komen is daarentegen vaak te impliciet omdat ze verzuimen uit te leggen hoe de conclusie zich verhoudt tot de voorafgaande analyse en interpretatie.

Opmerkelijk veel citaten bleken weinig toe te voegen aan de analyse; veel kandidaten hebben duidelijker richtlijnen of sturing nodig bij het vinden van relevante citaten. Ook de manier waarop een citaat kan worden ingebed in een analytische tekst verdient extra aandacht.

Het is zeker niet de bedoeling dat een docent het werk van de kandidaten stilistisch of taalkundig 'verbetert', maar in veel gevallen zouden kandidaten waar mogelijk juist voor deze component kunnen profiteren van 'peer revision'.

Tot slot mag men van kandidaten die deze tweejarige cursus op HL volgen, verlangen dat ze, bijvoorbeeld door het lezen van schrijversinterviews of door eigen creatieve schrijfpogingen met feedback daarop, een begrip vormen van de vraag hoe literatuur 'werkt'. De Written Assignments zullen er zeker op vooruit gaan wanneer deze vraag meer aandacht krijgt.

Standard level Written Assignment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 20	21 - 25

Reikwijdte en geschiktheid van het geleverde werk

De Schrijfopdracht bevatte een aantal onnodige fouten op de coversheets. Mij dunkt dat de kandidaten preciezer mogen zijn. Soms worden zelfs de werken niet genoemd op de coversheet. Boektitels dienen te worden geschreven in de gekozen taal met de correcte auteursnamen erbij. Kandidaten dienen ook te begrijpen dat ze wereldliteratuur voor Nederlands in het Nederlands dienen te lezen en niet in de oorspronkelijke taal. Parafrazen en citaten dienen ook in het Nederlands te worden gegeven. Ook viel mij een aantal incorrecte citaten en paginanummers op. Sommige opstellen waren vaag. Standpunten worden heel algemeen geformuleerd, zonder verwijzingen naar de tekst. Kandidaten tonen niet altijd hun begrip of kennis van de tekst. Ze gebruiken vage termen zonder duidelijk te maken wat ze ermee bedoelen. Conclusies of beweringen worden niet altijd onderbouwd aan de hand van het werk. In hun *reflective statement* schrijven kandidaten wel dat hun interactieve mondelingen belangrijk waren en dat hun klasgenoten hen aan meer informatie hebben geholpen, maar zelden hoe hun culturele en contextuele inzichten erdoor zijn verbeterd. Het overbrengen of herhalen van feitelijke informatie voldoet niet aan de standaard van Criterium A. In het *reflective statement* dient de kandidaat duidelijk te maken hoe zijn of haar begrip van culturele of sociale en contextuele aspecten zich heeft ontwikkeld. Dit wordt helaas zelden gedaan. Weinig reflecties bevatten verwijzingen naar personen of gebeurtenissen in het werk. Er is nauwelijks enige procesbeschrijving van de gedachten- of gevoelsontwikkeling van de kandidaten of van de manier waarop ze door een werk werden geraakt, noch een beschrijving van de invloed van de cultuur, de sociale of historische aspecten van de gebeurtenissen, de personages of het vertelperspectief.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Voor de Schrijfopdracht adviseer ik kandidaten aan te bevelen om te algemene, brede of abstracte onderwerpen te vermijden. Laat ze uitgaan van een persoonlijk aansprekend, goed overdacht en duidelijk omljnd aspect dat onderbouwd kan worden met passende verwijzingen naar het werk. Onderwerpen dienen concreet, precies, helder en compact te zijn. Alvorens de

opdracht in te leveren dient de *coversheet* goed bekeken te worden. Ook het taalgebruik verdient extra aandacht. De gebruikte tijdsvorm van werkwoorden verandert vaak in dezelfde zin. Tegenwoordige en verleden tijd worden vaak verkeerd gebruikt. Leraren dienen hun leerlingen vertrouwd te maken met de vereisten van de Schrijfopdracht. Kandidaten worden geacht persoonlijke responsen te geven en hun betrokkenheid bij en begaandheid met de tekst te tonen. Samenvattingen moeten vermeden worden. Laat kandidaten niet de inhoud van een werk navertellen. Laat ze hun spellingcontrole gebruiken voor hun Schrijfopdracht.

Higher level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 2	3 - 5	6 - 8	9 - 11	12 - 14	15 - 16	17 - 20

Aspecten van het programma en het examen waar kandidaten moeite mee hadden

Begrip en interpretatie van zowel de prozatekst als het gedicht waren over het algemeen adequaat tot goed, al viel op dat met name bij de prozatekst vooral ingegaan werd op inhoudelijke aspecten van het verhaal en veel minder op vormaspecten.

Over het algemeen werd de ik-verteller in beide teksten niet gelijkgesteld aan de schrijver, maar de houding van de auteur/dichter tot zijn persona kwam slechts in een enkel commentaar aan de orde. Veel kandidaten bleken moeite te hebben met bedenken welke aspecten van een tekst berusten op een keuze van de auteur - en met welke bedoelingen die keuzen gemaakt werden.

Aan veel commentaren ontbrak een heldere inleiding of een duidelijke afsluiting; in sommige gevallen ontbraken beide. Het helder structureren van een commentaar en logisch opbouwen van een beschouwing of betoog blijkt voor veel kandidaten een uitdaging.

Hoewel een klein aantal commentaren ronduit goed geschreven was, bleek het de meeste kandidaten niet gegeven een nagenoeg foutloze tekst in te leveren. Vooral de werkwoordspelling schoot vaak opmerkelijk tekort. Er was geen benoemenswaardig verschil op te merken tussen kandidaten op scholen in Nederland of Vlaanderen en in anderstalige buitenlanden.

Aspecten van het programma en het examen waarop kandidaten goed voorbereid waren

De keuzen voor de prozatekst en voor het gedicht waren redelijk gelijk verdeeld, wat erop kan duiden dat de kandidaten over het algemeen op beide even goed voorbereid waren. Verreweg de meeste kandidaten beschikten over een breed scala aan analysemogelijkheden; zowel de

prozatekst als het gedicht werd van verschillende kanten belicht. Vormkenmerken en inhoudelijke elementen werden veelal op een adequate manier met elkaar in verband gebracht.

Uit de meeste commentaren bleek een zekere routine in het schrijven van dergelijke teksten; nagenoeg het hele cohort wekte de indruk voldoende met dit examenonderdeel geoefend te hebben.

Sterke en zwakke punten van de kandidaten in de beantwoording van afzonderlijke vragen

Veel van de prozacommentaren richtten zich - veelal impliciet - op de vraag waarom de hospita haar commensaal uiteindelijk de deur wijst. Dit is een relevante vraag, die in een goed commentaar niet mag ontbreken, maar daarbij dient opgemerkt te worden dat het perspectief ligt bij de huurder en dat de verteller heel bewust drie (of vier) niet op elkaar aansluitende momenten kiest waarover hij vertelt. Dit onbetrouwbare perspectief mag niet ontbreken in de interpretatie - zeker niet als het gaat om een beantwoording van de voornoemde vraag. De meeste kandidaten merkten - terecht - op dat de ik-verteller zijn hospita negatief afschildert, maar slechts enkelen zetten dit af tegen het verzwijgen van informatie over hemzelf. Behalve op de vraag wat de hospita motiveert om te doen wat ze doet, gingen de sterkere commentaren in op de vraag wat de huurder motiveert om te handelen en te vertellen zoals hij doet.

In de sterkere poëziecommentaren werd niet alleen opgemerkt dat de titel in verschillende vormen terugkwam in het gedicht (afspraak, wapenstilstand, verdragen), maar dat het woord 'bestand' behalve deze betekenissen ook betrekking kan hebben op de manier waarop het lyrisch subject zich tot zijn problematiek verhoudt: is hij er tegen 'bestand'? Hoewel verreweg de meeste commentaren een gedegen analyse en interpretatie bevatten, waagden opmerkelijk weinig kandidaten zich aan een kritische evaluatie van het gedicht. Zo werd de beeldspraak vaak wel opgemerkt, maar zelden op waarde (originaliteit of effectiviteit bijvoorbeeld) beoordeeld.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

In de eerste plaats lijken veel kandidaten erbij gebaat op basale wijze uitgelegd te krijgen hoe een commentaar in te leiden en af te sluiten. Een middenstuk met analyse en interpretatie was in verreweg de meeste gevallen wel in orde, maar slechts zelden werd dit voorafgegaan door hetzij een introductie van de te bespreken tekst die perspectief verleende aan de analyse en interpretatie, hetzij door een scherp gedefinieerde onderzoeksvraag of -stelling, waar de analyse en interpretatie vervolgens antwoord op gaven of een argumentatie bij vormden. De meeste kandidaten lijken ook geen idee te hebben hoe hun afsluiting kan aansluiten bij het middendeel van hun commentaar - laat staan terug kan grijpen op de inleiding ervan. Zelfs bij de sterkste commentaren was af te dingen op de structuur en opbouw.

Over het algemeen lijkt ook meer aandacht te kunnen worden besteed aan de manier waarop literatuur 'werkt', met name aan de samenhang tussen verschillende aspecten waaruit een tekst bestaat.

Tot slot dienen kandidaten goed te begrijpen hoe de beoordelingscriteria op elkaar aansluiten en op elkaar inwerken en wat er precies van hen verwacht wordt.

Standard level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 3	4 - 6	7 - 8	9 - 11	12 - 13	14 - 16	17 - 20

Aspecten van het programma en het examen waar kandidaten moeite mee hadden

Anders dan in voorgaande jaren, toen de prozatekst populairder was dan de poëtische tekst, was dit jaar het aantal studenten dat de prozatekst heeft gekozen bijna gelijk aan het aantal studenten dat de poëtische tekst heeft gekozen.

De prozatekst had weinig 'klassieke' stijlmiddelen zoals beeldspraak, hoewel het begrijpen en interpreteren van de tekst vooral kon worden gevormd door de manier waarop de structuur en inhoud met elkaar verbonden waren en de manier waarop de tekst was opgebouwd.

Net als vorig jaar werd er op criteria A en B het laagst gescoord: de interpretatie was veelal niet genoeg onderbouwd met voorbeelden. Alhoewel de meeste kandidaten begrepen hoe de gedachten en gevoelens in de tekst waren uitgedrukt, konden velen dit begrip niet met relevante citaten onderbouwen. Het opnemen van citaten in een commentaar blijft een probleem. Soms leek de geschreven examentekst meer op een samenvatting van het fragment dan op een commentaar. In het algemeen moet ook het beschrijven van de effecten van stijlmiddelen meer aandacht krijgen. Sommige kandidaten scoorden een 4 of 5, maar de meesten bleven daar ver onder.

Vele kandidaten verloren punten omdat ze de tekst niet aandachtig hadden gelezen, blijkt uit het beoordelen van het ingeleverde geschreven werk. Hierdoor werden vaak belangrijke aanwijzingen in de tekst, die de kandidaten konden helpen met het analyseren en het beter begrijpen van de tekst, over het hoofd gezien.

Ook al was de gemiddelde score op criteria D redelijk, toch maakten vele kandidaten fouten in de zinsconstructie, grammatica en spelling.

Het prozafragment kwam uit een boek. De perspectieven en de personages waren duidelijk neergezet, toch hadden sommige kandidaten moeite om een goed beeld van de hoofdpersonage te krijgen. Dit beeld kon alleen worden verkregen door het aandachtig lezen van de tekst. Vele kandidaten begrepen de relatie tussen de inhoud en de structuur van de tekst niet.

Aspecten van het programma en het examen waarop kandidaten goed voorbereid waren

De meeste kandidaten hebben een goed begrip van de poëtische tekst (niet analyserend) laten zien. Sommige studenten hebben hierop uitmuntend gepresteerd. De structuur/organisatie (Criterium C) van de geschreven examentekst is het vaakst goed tot uitstekend gewaardeerd.

Sterke en zwakke punten van de kandidaten in de beantwoording van afzonderlijke vragen

Proza - Bezoek

De eerste vraag, het uitleggen van een citaat, is vrij direct en goed te begrijpen. Een deel van de kandidaten heeft deze vraag beantwoord in lijn met hoe de tekst zou moeten worden begrepen. Zij hebben aandacht besteed aan het sleutelwoord 'altijd'. Het andere deel van de kandidaten had moeite met het begrijpen en het kritisch lezen van de tekst en kon geen (logisch) antwoord geven op de vraag.

De tweede vraag is gerelateerd aan stijlmiddelen. Zoals hierboven uitgelegd, konden de meeste kandidaten de technieken die gebruikt zijn door de auteur niet identificeren, omdat 'klassieke' stijlmiddelen niet veel voorkomen in de tekst. De structuur en de inhoud van de tekst zijn danig met elkaar verbonden en alleen door dit te begrijpen kon de kandidaat de vraag goed tot uitstekend beantwoorden in het commentaar.

De tekst gaat over een man die met opzet een verkeersongeluk veroorzaakt om in contact te komen met zijn slachtoffer (in het fragment een meisje). Zodoende probeert hij een fantasierelatie op te bouwen. Dit doet de man omdat hij eenzaam is en waarschijnlijk een mentale aandoening heeft. De man overspoelt het slachtoffer met cadeaus als hij haar steeds bezoekt in het ziekenhuis. Uit de tekst blijkt dat de man vaker met opzet verkeersongelukken heeft veroorzaakt.

Een groot deel van de kandidaten kon de onderliggende gedachten van de man niet begrijpen en analyseerde dat de man uit liefde en sociale gevoelens voor mensen zorgt.

Poëtische tekst – Vertweezaming

De meeste kandidaten begrepen de basis-inhoud en boodschap van de poëtische tekst 'Vertweezaming': In de eerste drie strofen beschrijft een persoon acties die hij niet wil doen en de manier waarop hij die acties niet wil doen, gebruikmakend van vergelijkingen met de gezichtskenmerken van een persoon die hij in de tekst aanspreekt. De gezichtskenmerken worden vergeleken met objecten. In de laatste strofe beschrijft de persoon wat hij wel wil: voor altijd samen zijn met zijn partner of de persoon van wie hij houdt.

De eerste vraag gaat over de tegenstellingen die in het gedicht zijn uitgedrukt. Deze vraag is vrij eenvoudig en concreet te beantwoorden. De tweede vraag is gelinkt aan de eerste vraag en vraagt de kandidaat uit te leggen hoe de tegenstellingen uitgedrukt zijn door het gebruik van stijlmiddelen.

De auteur gebruikt een wisseling van ik-perspectief en laat het lyrisch-ik een persoon aanspreken met je/jij om aan te geven wat hij (niet) wil. De poëtische tekst is gelijkmatig gestructureerd en heeft vier strofen met elk drie regels. Er is geen rijmschema aanwezig.

De meeste kandidaten konden de literaire stijlmiddelen en grammaticale constructie die verbonden is met het probleem of de opvattingen van het lyrisch-ik analyseren en presenteren.

Daarnaast konden enkele kandidaten de woordspeling in de titel uitleggen. Ook konden sommige kandidaten het gedicht situeren in het tijdsframe 1999.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Opnieuw zijn kandidaten die het Nederlands als tweede of misschien zelfs als derde taal hebben toegelaten tot dit examen. Er worden veel fouten gemaakt in het gebruik van lidwoorden en de grammatica op basisschool niveau. Ook wordt er vaak een Engelse zinsconstructie toegepast.

Ook zijn er nog steeds kandidaten die de vragen geïsoleerd beantwoorden, zonder dat de antwoorden worden opgenomen in een commentaar. Kandidaten moeten beter worden begeleid in het opzetten van een commentaar.

Higher level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 3	4 - 6	7 - 10	11 - 14	15 - 18	19 - 21	22 - 25

Aspecten van het programma en het examen waar kandidaten moeite mee hadden

Wat opviel dit jaar was dat alle kandidaten verhalende prozateksten hadden gelezen voor Deel 3 van hun literatuurlijst en hun essay dus dienden te baseren op een van de eerste drie vragen van het examen. Het merendeel koos daarbij voor vraag 1, waarbij die vraag in veel gevallen óf anders geïnterpreteerd werd dan ze eigenlijk luidde óf slechts voor een deel beantwoord werd. Het begrijpen en verwerken van een complexe vraag bleek voor veel kandidaten dus een belangrijke uitdaging.

Daarnaast werden de implicaties van de gekozen vraag slechts in uitzonderlijke gevallen in de inleiding van het essay opgemerkt en uiteengezet. Zelden ook wees een kandidaat op de relevantie van de gekozen vraag voor de te bespreken werken.

Een in het oog springend tekort van veel essays was het gebrek aan structuur; vaak sprong de essayist van de hak op de tak en was een logische ordening ver te zoeken. Soms werd ver

afgedwaald van de gekozen vraag. Veel essays ontbeerden een duidelijk slot - laat staan dat dit dan op een bepaalde manier aansloot op de introductie.

De literaire conventies van het genre van de gekozen werken werden zelden geëxpliciteerd in de essays, al werd er wel vaak impliciet op ingegaan. Toch zouden veel kandidaten beter hebben gescoord op Criterium C indien ze zich bewuster hadden getoond van de manier waarop hun romanschrijvers gebruik hadden gemaakt van de conventies van hun genre.

Wat tot slot opviel, was dat slechts zeer weinig kandidaten bij de bespreking van hun werken gewag maakten van uiteenlopende of zelfs tegengestelde interpretaties van deze werken. Het leek erop alsof de taak om van twee of drie werken binnen twee uur tijd verschillende aspecten te belichten al meer dan genoeg uitdaging bood zonder 'op details in te gaan'; in veel essays werd de schijn gewekt alsof de besproken werken verstoken waren van ambivalentie en volmaakt eenduidig waren te classificeren.

Aspecten van het programma en het examen waarop kandidaten goed voorbereid waren

Verreweg de meeste kandidaten bleken goed thuis in theorie en praktijk van de verhaalanalyse; de besproken romans en novellen werden veelal van verschillende kanten belicht, vormkenmerken en inhoudelijke aspecten werden veelal adequaat met elkaar in verband gebracht.

Uit de meeste examens bleek daarnaast een gedegen voorbereiding in kladversie, waaruit viel af te leiden dat de meeste kandidaten erin slagen in een associatieve woordenverzameling een adequate ordening aan te brengen.

Sterke en zwakke punten van de kandidaten in de beantwoording van afzonderlijke vragen

Sterkere essays begonnen bijna zonder uitzondering met een sterke, kritische introductie, waarin allereerst de gekozen vraag werd geëxamineerd.

Hiervoor werd al aangestipt dat juist de meest gekozen vraag 1 leidde tot essays waarin deze vraag niet correct of niet helemaal werd beantwoord. Gevraagd werd 'met welke literaire middelen de auteurs hun personages een rol in het ontstaan van het conflict [hadden] gegeven' - wat in veel gevallen ten onrechte werd opgevat als: 'Welke rol speelden de personages in het conflict?' Daarbij werden vaak verschillende (mogelijke) conflicten besproken die een rol speelden in de aangehaalde werken. Vaak ontbrak bij deze vraag de focus op de literaire middelen; wanneer er wel op ingegaan werd, werden deze lang niet altijd expliciet benoemd.

Opdracht 2 vroeg 'op welke wijze de dialoog [bijdroeg] aan de ontwikkeling van de plot en in hoeverre de dialoog het verhaal [aanvulde]'. Hoewel het lastig bleek voor de meeste kandidaten zich precies te herinneren hoe en waar dialoog werd gebruikt in de aangehaalde romans, wisten de meesten toch heel aardige inzichten te etaleren over de rol die dialoog vervulde in het werk dat ze hadden gelezen.

De derde, waarschijnlijk minst populaire opdracht vroeg 'welke literaire middelen [waren] gebruikt, en met welk effect, om verrassing of het onverwachte te creëren'. De kandidaten die hun essay op deze vraag baseerden, hadden duidelijk goed nagedacht over de momenten waarop zij verrast werden in hun lectuur. Hoewel ze niet in alle gevallen expliciet maakten met welke literaire middelen deze verrassingselementen tot stand waren gebracht, bevatten ook deze essays zonder uitzondering interessante, vaak persoonlijk georiënteerde inzichten.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Juist omdat het vaak lastig is van een vergelijkend essay als dit een sluitend geheel te maken, helpt het kandidaten te begrijpen hoe ze structuur kunnen aanbrengen in hun essay. Veel kandidaten lijken zich (te) weinig bewust van technieken om een essay logisch en overtuigend op te bouwen.

Het is voor veel kandidaten bijzonder verleidelijk om zoveel mogelijk aspecten te bespreken binnen het kader van hun essay - wat lang niet altijd bevorderlijk is voor de overtuigingskracht of leesbaarheid. Kandidaten dienen duidelijk gewaarschuwd te worden voor het risico veel te bespreken, maar daarover weinig te zeggen.

Tot slot verdienen in het bijzonder de genrespecifieke kenmerken aandacht; deze worden (te) zelden expliciet genoemd, laat staan op waarde geschat.

Standard level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 4	5 - 8	9 - 12	13 - 15	16 - 17	18 - 20	21 - 25

Aspecten van het programma en het examen waar kandidaten moeite mee hadden

In Paper 2 hadden de meeste kandidaten moeite met het beantwoorden van de vraag, het waarderen van de literaire conventies en met taalvaardigheden. De communicatieve schrijfvaardigheid blijft drastisch afnemen. De vaardigheden om ideeën en argumenten te structureren kunnen in veel opzichten worden verbeterd. Kandidaten slagen er niet in hun standpunten met valide argumenten te onderbouwen. Er dient altijd een verband te worden gelegd tussen het antwoord op de vraag en de werken. Zwakker presterende kandidaten beperken zich tot het navertellen van de plot zonder de specifieke vraag te beantwoorden. Het daadwerkelijk beantwoorden van de gekozen vraag blijkt voor veel kandidaten een probleem. Een groot aantal schrijft algemene commentaren op de bestudeerde werken zonder direct verband met de vraag. Indien men erover kiest te schrijven welke literaire conventies door de

auteur worden gebruikt om de hoofdpersoon een rol in de ontwikkeling van het conflict te geven (vraag 1), dient men ten minste te vermelden wat het conflict in de bestudeerde werken is en welke conventies de auteur gebruikt. Daarnaast dient de kandidaat de twee werken te vergelijken en in te gaan op de overeenkomsten en verschillen. Zo'n vraag beantwoorden is niet eenvoudig. Het vereist veel oefening met veel verschillende soorten teksten en literaire conventies. Kandidaten schrijven vaak conclusies die slechts hun inleiding herhalen, waarbij de inleidingen vaak gedetailleerder zijn dan de conclusies. Een andere tekortkoming is het noemen van nieuwe elementen in de conclusie of het in het middenstuk niet nakomen van in de inleiding gedane beloften. Veel kandidaten hebben moeite met het structureren van hun essay. Vaak menen ze dat hun resultaat beter zal zijn naarmate ze meer woorden gebruiken. Dit biedt echter zeker geen garantie! In veel gevallen raakt de focus op de vraag op de achtergrond bij het produceren van meer en meer tekst zonder de nodige aandacht voor het eigen taalgebruik (zwak gestructureerde zinnen, slecht gebruik van interpunctie, grammatica en vocabulaire). Het resultaat is dan een rommelig essay zonder passende voorbeelden en zonder helder antwoord op de examenvraag. Kandidaten hebben moeite met het lezen en begrijpen van de examenvragen en zijn vaak niet in staat de vraag op een bevredigende manier te beantwoorden.

Ook in Paper 2 is er veel ruimte om het taalgebruik te verbeteren. Op dit criterium kan een kandidaat goed scoren zelfs wanneer hij of zij op andere fronten minder gepresteerd heeft. Over het algemeen is het taalgebruik echter onder de maat. Soms bemoeilijkt het taalgebruik het begrip van de bedoeling van de kandidaat - zeker in combinatie met een moeilijk leesbaar handschrift. In sommige gevallen letten kandidaten niet voldoende op hun spelling of woordgebruik. Interpunctie wordt vaak inadequaat gebruikt en kandidaten gebruiken vaak verkeerde voorzetsels of voornaamwoorden.

Aspecten van het programma en het examen waarop kandidaten goed voorbereid waren

Wat Paper 2 betreft waren de meeste kandidaten goed geïnformeerd over de werken die op hun lijst stonden en toonden zij voldoende inzicht in de boeken en auteurs. De sterkste kandidaten waren in staat om hun argumenten te onderbouwen met voorbeelden uit de gelezen werken en hun argumenten zelfs in een culturele, sociale of historische context te plaatsen.

Sterke en zwakke punten van de kandidaten in de beantwoording van afzonderlijke vragen

In Paper 2 toonden de kandidaten voldoende inzicht in de thema's en motieven van de werken, maar ze wekten niet de indruk ook in staat te zijn dat inzicht op een relevante manier te koppelen aan het beantwoorden van de vraag of het illustreren van hun ideeën of meningen. Sommige kandidaten toonden een goed inzicht in de thema's en literaire conventies, maar verbonden dit niet aan de vraag. Ze slaagden er niet in hun essay op een adequate en relevante manier te structureren, wat leidde tot povere resultaten. Hoe en waarom een auteur van bepaalde conventies gebruik maakt, werd zelden beantwoord.

Aanbevelingen en richtlijnen voor leerkrachten van toekomstige kandidaten

Voor Paper 2 zou ik leraren willen aanraden veel aandacht te besteden aan het structureren van een essay en het uitleggen van de verschillen tussen analyse, beschrijving en vergelijking. Paper 2 is geen samenvatting of navertelling van de bestudeerde werken. Helaas bleken slechts enkele kandidaten in staat hun argumenten te onderbouwen met voorbeelden uit de bestudeerde werken. De beste kandidaten waren in staat een goed gestructureerd en geschreven essay te produceren met zowel een relevante vergelijking van de bestudeerde werken als een adequaat antwoord op de gekozen vraag. Een ander ernstig probleem bij Paper 2 is het vaak moeilijk leesbare handschrift.

Ook zou ik willen aanraden toekomstige kandidaten te leren hoe ze de vragen kunnen beantwoorden en hoe ze een overtuigende respons kunnen opbouwen met een heldere focus op literaire conventies. Kandidaten worden tenslotte geacht een literair essay te schrijven, wat iets heel anders is dan een opstel over iets algemeen als de situatie in de wereld, vervuiling in de Caraïben of iemands zonvakantie. Schrijven over literatuur vergt veel oefening met verschillende teksten en begrippen. (Waarmee men tegelijkertijd kan werken aan het handschrift.) Het zich bewust worden en gebruiken van literaire conventies in de bestudeerde werken is niet eenvoudig, maar wel een voorwaarde voor het schrijven van een literair essay. De literaire schrijfvaardigheden van de kandidaten dienen verbeterd te worden.

Probeer het taalniveau en de kennis van literaire conventies te verbeteren. Leer ze hoe literaire conventies te gebruiken in een literair essay. Toon voorbeelden en laat ze met verschillende teksten oefenen. Paper 2 laat zien dat helaas slechts een klein aantal kandidaten in staat is gedachten en ideeën goed gestructureerd in een literair essay vorm te geven. Maak kandidaten zich ervan bewust dat ze nooit de hele plot moeten navertellen. Ze moeten de vraag beantwoorden en mogen ervan uitgaan dat de examinerator het verhaal kent en het werk gelezen heeft.

Het is goed om te zien dat in Deel 3 verschillende auteurs werden geïntroduceerd zoals Tommy Wieringa (*Dit zijn de namen*), Hermans, Glastra van Loon, Dimitri Verhulst (*De helaasheid der dingen*). Ook in Deel 1 werden nieuwe werken geïntroduceerd zoals *Persepolis*, *De blinde uil*, *Wereld en wandel van Michael K.*